

א.

מנבחי בית-קפה סתרתר -

בעוד נגר הקיץ לתוך כוסות-משקה צבעוניות על שלחני,
 והתחל והצהב והאדם מהבהבים עד יפו בקצה העין,
 עת כי תרני סירות שב'קרינה' עולים-יורדים כלקצב נשימות אדם לָשׁן,
 וריח השוּוּף נרף עם ריח התְּשׁוּקָה, וְצִי כְּסֹאֵת-הַנּוֹחַ שֶׁט לֹאֵט לתוך אחר-הצהרים
 שאין מחוצה לו דָּבָר בטוח כדור-טגים המתעופף מקאן לשם
 והיודע את שמחת הנוכחות בתוך הרגע החולף בלבד; -
 אך המלצר עובר כָּבֵר בין השלחנות,
 אוסף את הכוסות והצבעים, -
 צריך לזוּר,

כי זו שעת הנעילה לבית-קפה חוגג את קיומו הפרפרני
 לעת עונה בוערת,
 וכבר ערב בטילה, ריחות-פלפל-ערב,
 על שפת העיר
 המקרינה עצמה על מים בנענועי חלונות
 כמו בפנס-קסם סגל-לילי,
 כאלו יש חיים שוני-מהות
 מחוץ למתיקות המלח שלים הסוף-קיצי והמחשיף,
 אשר בעמק עור-הגוף שורף כל זכר לא-מקאן -
 וכאלו אין חיים שוני-מהות מתחת לעורי.

ב.

על חוף שפניהו הקיטנים,
 בשרב פסא-נוח יחיד, הרתוק בשרשרת אל סבת-המציל כמו קלב,
 מוחה בנגד נשיבות הרוח של סוף אוקטובר הקרוב וכא,
 בשותי בחדר למול הים, חשוף לקרינתם של ספרים מעל הקירות מסביב,
 תולה הייתי עיני אל ארץ גנובת-לילה, שקריאה ארית של אורון בלתי-נראה
 משרשטת ומשרשטת אותה על קו האופק המחוק.
 והחדר בגוי ספרים-ספרים, עם דלתות של פריכות בד וקרטרון,
 בצבצב הקפה-השחור, הקונצאק וגלילת-הנאלריאן, ודלתות-צבעונין הנפתחות אל גופים
 חוץ-ומניים, שם צפתה ילדותי אל גן-המנגולד הנוגן וחשבה את ויולה כל-פחלה,
 והם אך מיתלים למלת-הצופן שבלשון-אמי הגנונה, כדי להשיבני אחר, -
 או-אז בששתי ידי אל הקירות הרשרשנים, שולף כרף אחר כרף מן האי-צטבאות,
 למען אשוב-אגלה את שמחת-המצמקים בי, את השמחה בת-הקמא והדולקת-פנימה
 אשר להגית הניד, ששם יבדיל בין עשוי לקרות לבין עלול לקרות, נמוג במעגלו
 נטול הראשית והאחרית,
 בתוך החדר הזה, למול החוף המהבהב בסמוך-שוא של אחרון הקיטנים,
 המשפצשע בפנס-קיס מאיר וקכה תליפות, בשבתו לכדי רגע בכסא-הנוח הלח והקלבי,
 לפני שימשיך בשטוטי, -
 ואף-על-פיי-כן,

אני יודע כי אין בעבורי כל חוצ' קרוב יותר מאשר גבולות חדר-קריאה מצדדך זה
 שפניה המצפני סביב, והפורש עלי את מתיקות-הבהיה, שעה שהראש נרפן לעבר השלחן,
 המאקב באנדרלמסית-התקצים של עצמו.

אשר רייך

שני קטעים

1. המית לב יהודי למיס ברנסטין מבוסטון
 ארץ לא זרועה זורחת לה עד קרקעית העין
 עם תמונות קודאק צבעוניות לזכרון
 מנציחה את עצמה על הר הבית בידינו
 רוח נגבה מושב אותה על גמל
 המצטלם עם כל תיר מסביר פנים לציביליזציה.
 הו, אני אוהבת ישראל אוהבת בונדס
 אל דאגה, מיס, כספך בטוח באדמה המבטחת
 שום דבר לא הולך לאבוד בטבע.
2. מיס ברנסטין על גגות הגליל חוגגת לבדה
 את שרב לבבה שותה שמש במשובת שקיעה
 וארגמן חושני מדליק בה אישונים לשעה
 שיח מבטים גנובים עם המלצר ממתיק לה ערב
 וכוס הקופי היא בוחשת בבדלח עיניה
 את גופו הגמיש היפה היפה
 מיס ברנסטין אמצה אנושית בודדה חרישית כבר לכודה
 אולי תבוא לה שעה ברוכה בארץ הקדש.

מתוך קובץ "מראה מקום" העתיר להופיע בקרוב.

האמונה הנפרזת בכוחות עצמו מקורה, אמרתי, בכפירה כללית. אבל הכפירה הזאת אינה האפיקורסות השכיחה. זו האחרונה אינה לעולם ליד הערכה, מוגזמת על מידת יכולתה. לעולם היא מכורסמת מתוכה ספקות והרהורים קשים. האפיקורסות, עף-על-פי שאינה מודה בכוחותיהם של האחרים, ראשית כל הריהי כופרת בכוחות עצמה. לעולם היא פרי נסיון מר וכשלונות. כפירתו של ז'בוטינסקי אינה בגובה זה. היא גוצה ומצומצמת, פרי נצחונות-חלוף והצלחות קטנות. פרי מחיאות-כפיים באספות ושבחים בעתונות. וצחוק המקרה הוא שאדם השופך קסמו על הרבים בעצם אינו אלא בז להם. ואולי בא זה להעיד גם על המקסים וגם על המוקסמים. כי ממעיין הבז לרבים שואב ז'בוטינסקי את הקסם הנשפך עליהם. הרי מהותה של אישיות זו טבולה בהתאהבות עצמית למעלה מראשה, ואין מקום ליחס ולמגע אל האחרים.

הנה הסבך הנפשי אשר בו מתפתלת רוחו של ז'בוטינסקי, ואני השתדלתי לפתחו ולנתחו. מצד אחד, יכולת טבעית רבה ויוצאת מן הכלל. מצד אחר העדרו של מצע רוחני מרוכז וקבוע ליכולת זו: כספינה גדולה, מאויינת מכונות חזקות ורבות-כוחות, אבל אין מטען פנימי לה, המביא את תנועת כוחותיה לידי שיווי-משקל. מתוך שתי מידות אלו בוקעת ההתנגשות הפנימית המביאה לידי היסוס ותנודה רבה והמכריחה דווקא להפנין את היכולת ולהציגה לראווה תמיד, לעיני-כול, למען חפות על הפגם שבהכרה, המעיק וגוזל המנוחה שבנפש פנימה. ומתוך הרגל של הפגנה נשרשת אמונה בלב, שאמנם יכולת ערטילאית וחסרת שורשים זו, יכולת חיצונית זו, היא היא עיקר החיים, כוחם המניע המרכזי, וממילא באה הכפירה שאדם זה כופר במציאותו של שאר-רוח האנושי ונשאר לפניו רק המשחק בלבד!

— ועבודתו בציוניות זה עשרות שנים, האין היא, עבודה עקשנית ומסורה זו, סותרת את כל ההנחות הקודמות?

אבל אני לא אמרתי, שלז'בוטינסקי אין אידיאלים שהוא מוכן וגם מוכשר למסור עליהם את נפשו. כוונתי היתה רק להראות על הסתירה והניגודים השולטים באישיות רבת-עניין ורבת-צדדים זאת: אותו הסכסוך התמידי אשר בין היכולת הטבעית הכבירה ובין מקורות האופי הדלים, שבאים להפרות את היכולת; ולפיקך גם ההתמסרות השלימה למשאת-נפש, לאומית או מדינית, קצרה ידה להתגבר עליה. הואיל ואדם זה נידון בתוקף גורמים שאין לו השפעה עליהם, כי דמו הם ובשרו, להראות כל ימיו לאחרים (למען הראות לעצמו), שאין דבר למעלה מכוחותיו. הוא יקור איפוא כל ימיו סלעים למען תתמלא פגמתו, האוכלת ומדכאת במסתרים את נפשו. וקול ענות-הגבורה, שהוא שולח לפניו אינה סוף-סוף אלא פרי רפיון-רוח כמוס וחבו, וההתרגשות הגדולה מדברת גדולות על הרצון ועל ההרגשות המנצחות אינה סוף-סוף אלא התאבקות חסרת-אונים עם היובש והחרבון השכלי הקופא והכופר אשר בקרבו.

הוא יכתוב איפוא סיפורים לא מתוך הכרח פנימי, אלא משום שהוא כופר במציאותו של הכרח זה, משום שהוא אינו מאמין כי אמנם יש בעולם שאר-רוח מיוחד ליחיד סגולה, העושה את האדם לבאלזאק, לפלובר ולטולסטוי. הוא יכתוב דבר-יפויט מכיוון שבמעמקי נפשו הוא כופר במציאותה של שפת-אלים המדברת אלינו בקול-נועם ובקצב ובמידה ובמשקל. הוא יתרגם לנו את דאנטה, כי הוא יקל ראשו בקיומה של השתרשות עמוקה ורבת-שנים, מתוך נטל ירושה וטללי ילדות של שפה ורוחה. וכשישא את נאומיו לא ישם ליבו אל האמת של הזרן-האדם, אלא אל תנועת היד, ההטעיה, חוכמת הדיבור הקטנה. ובשעה שיצא לייסד תנועה ולצאת בראשה ידבר על המלבוש, על הקידה, על הזיטון בדש-המעיל, על ההליכה בסך, על בגדי-שרד, על הטקס. אמור מעתה, לא היתה כל כוונה להקטין את קומתו, אלא לסמנה ולהגדירה, להבליט את כל נטל גורלו, לכפור בכל ולהאמין רק בדבר אחד באמצעים, כלומר באמצעים שדיבר, בכוח-הוא וביכולת-הוא!

כל זמן שפעולות אלה נשאר בתחומי פעולותיו האישיות בלבד, לא היתה בהן כל סכנה. אדרבה, לעתים קרובות מאוד היו מקור של תנועה ושל הנאה רבה. ז'בוטינסקי כתופעה בספרות בפני עצמה מלאה עניין. כוחותיו העצומים פורצים להם סוף-סוף מעבר גם אל הטוב ואל היפה. מאימתי מתחילה הסכנה שבממשות, כשמידת ההפגנה של היכולת, כתכלית בפני עצמה, היתה לשיטה ולתורת-חיים של רבים. שהרי אצל הפרט ביטוי זה מוצא של הקלה ושל פורקן הוא לחץ נפשו, עיכוביה, נפתוליה והתנגשותה, אבל הכלל מקבל מן התורה הזאת רק את השלילה שבה: את הריקות ואת התלישות. הכלל לוקח את חפץ ההפגנה הסוערת ואת קולה בלבד, את סגנונה המתגדר והבוטח; אבל מתחת למידות אלה לא ימצא היכולת, התוקף וההתאבקות הפנימית, שהיו עקבותיהם וסנדקיהם של הסגנון הזה אצל הפרט. ותנועה שכוחות-סרק אלו הם עיקריה מן ההכרח שתהא קלת-דעת, חסרה כל חיים אמיתית, עקרה מתוכה ומתרבלבת ותמשוך אל תחומיה את פסולתה של החברה. כי הדבר, אשר אצל ז'בוטינסקי הוא התאמצות להתגבר על עצמו, ייהפך כאן, בתנועה שתיווצר על ידו, לאמרי-רהב ריקים ופוחזים.

סכנה זו תגדל עוד פיי-כמה בימי מבוכה קשים. אם באמת אבדה הדרך, הולכים על נקלה גם תמימים וישרים אחרי קולות-סרק אלו, באמרם למצוא בהם פתח הקלה ללחצם. אולם בייחוד פרושה המצודה הרעה הזאת לנוער. הדור הצעיר הוא על פי מבנה נפשו קרוב מאוד אל המתהווה שנשמתו של ז'בוטינסקי. נפתולים אלה, הממלאים את ליבו, נפתוליהם של בני-הנעורים הם. כל מרדו של הנוער אינו אלא פרי הסכסוך הנפשי הזה, אשר בין היכולת הביאלוגית (הזערות) ובין המקורות המוסריים, המפריים את היכולת הטבעית הזאת. גם הנוער אכול כפירה הוא מסוג זה, מתוך הערכה נפרזת של כוחותיו. הוא סומך ובוטח, בשכלו (הרי אין לו עבר, וממילא אין לו עגוועים עליו) ומדוכא תחת יובשו הפנימי (נגרר אחרי הנוסחה ההגיונית הפשטנית, מכיוון שלא נתקל עוד בחיי המציאות והנסיין המראים שדרך האדם אינה פשוטה כל-כך). וכאן הסכנה גדולה לנוער, שלא יילכד במצודה רעה זו הפרושה לפניו.

והמגווח והמעצב שבדבר הוא שכל המידות הללו, שבעזרתן אני מתאמץ לחזור אל מהותו של ז'בוטינסקי, גלויות וידועות לו בתכלית הידיעה. הוא מכיר יפה מה ריקה מתוכה ומתוכנה התנועה שהוא יוצר כשדה-ביטוי לו. אבל על ריקות זו הוא נשען, ובאפסות זו הוא פוסח לו דרך אל מטרות. הרי כופר זה אינו מאמין, שקיימת תנועה בעולם, שפרצופה המוסרי אחר הוא, ושגורמים אחרים מביאים אותה לפעולות. ובעצם כאן, בכפירה זו שהולכת כיום בגרון נטוי, שהיתה לתורה בפני עצמה ואשר רבים נשמעים לה, היא הסכנה. כי על פני חולות עקרות אלו של אונאה עצמית, התרברבות, היעדר מוסרי, לא יצמח כל חי. רק רזון, רק שממת עולם!